e-ISSN 3060-5059
DOI: 10.67227

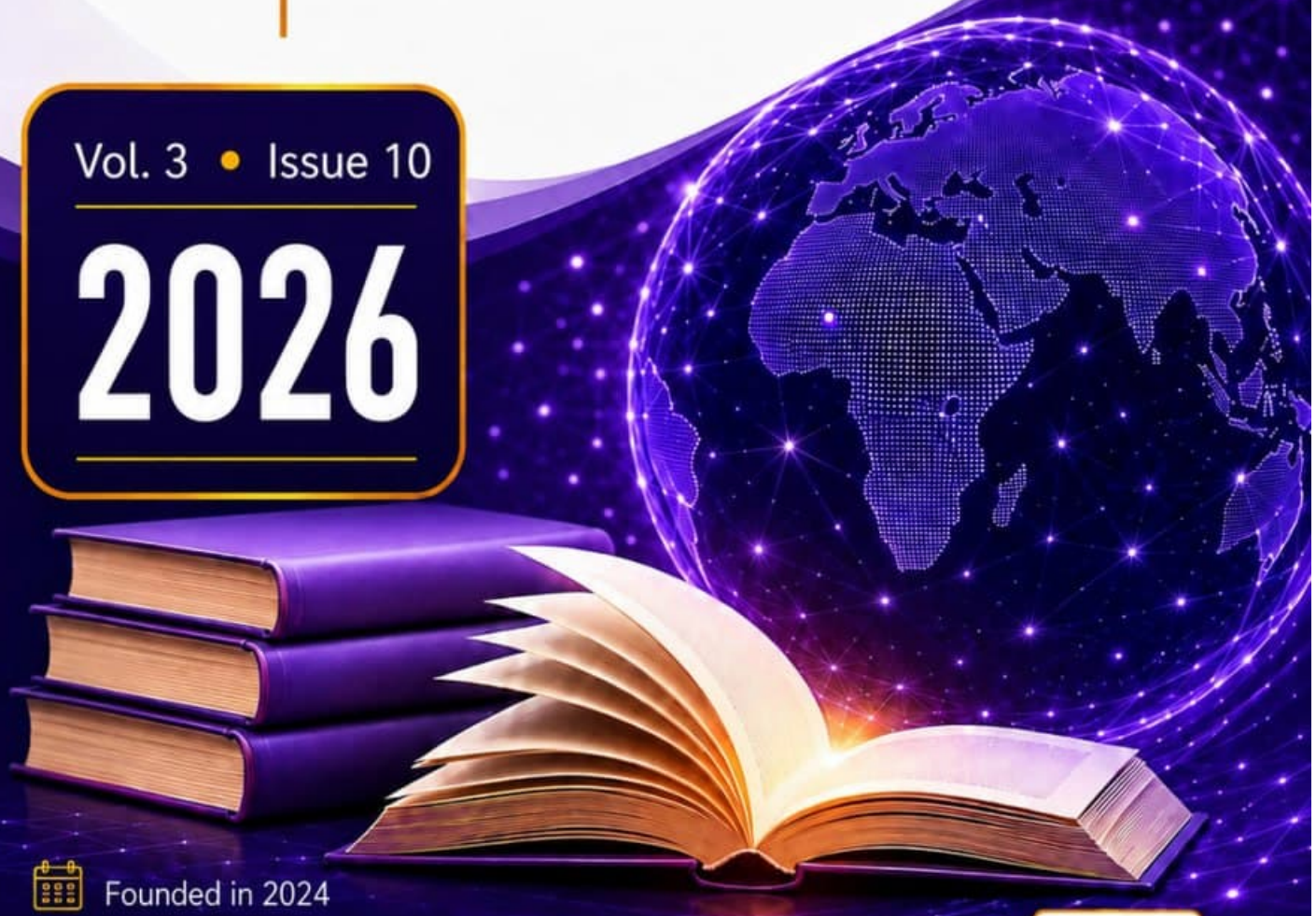
IJTIMOIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNAL

Scientific and Innovative Research in Social and Humanitarian Studies

Vol. 3 • Issue 10

2026

Founded in 2024

publishscience.uz | publish_science_journal@mail.ru

PEER REVIEWED • OPEN ACCESS

ISSN 3060-5059 (Online)
Article / Original paper *https://doi.org/10.67227/j8r4rh04*

RAQAMLI AVLOD TALABALARIGA INGLIZ TILINI O‘QITISHDA SHAXSGA YO‘NALTIRILGAN YONDASHUV VA INTERAKTIV TEXNOLOGIYALAR INTEGRATSIYASI

Shermuhamedova Dilnozaxon Raximdjanovna
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, PhD, dotsent.
e-mail: noz_1983@mail.ru **ORCID**: https://orcid.org/0009-0004-8262-9212

Annotatsiya.

Maqolada raqamli avlod talabalariga ingliz tilini o‘qitishda shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv va interaktiv texnologiyalar integratsiyasining pedagogik asoslari yoritilgan. Nazariy-qiyosiy tahlil metodi yordamida talabaning o‘quv jarayonidagi ishtiroki, individual ehtiyojlar, raqamli muloqot va pedagogik ko‘makka oid oltita ilmiy manba o‘rganilgan. Umumiy o‘quv maqsadlari va baholash mezonlarini saqlagan holda talabaning tanlovi hamda yordam hajmini moslashtirish integratsiyaning asosiy tamoyili sifatida taklif etilgan. Biznes g‘oyani taqdim etish, savdo ko‘rsatkichlarini sharhlash, juftlikda qaror qabul qilish, hamkorlikda matn yaratish va qayta aloqa asosida tahrirlashga doir metodik misollar keltirilgan. Xulosalar nazariy xususiyatga ega; taklif etilgan yechimlarning amaliy samaradorligi empirik tekshiruvni talab etadi.

Kalit so‘zlar: shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv, interaktiv texnologiyalar, raqamli avlod, ingliz tilini o‘qitish, talaba ehtiyojlari, differensial ko‘mak, kommunikativ topshiriq, qayta aloqa.

ИНТЕГРАЦИЯ ЛИЧНОСТНО-ОРИЕНТИРОВАННОГО ПОДХОДА И ИНТЕРАКТИВНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ОБУЧЕНИИ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ СТУДЕНТОВ ЦИФРОВОГО ПОКОЛЕНИЯ

Шермухамедова Дилнозахон Рахимджановна
Ташкентский государственный экономический университет, PhD, доцент.

Аннотация.

В статье рассматриваются педагогические основы интеграции личностно-ориентированного подхода и интерактивных технологий в обучении английскому языку студентов цифрового поколения. С помощью метода теоретико-сравнительного анализа изучены шесть научных источников, посвящённых участию студентов в учебном процессе, индивидуальным потребностям, цифровой коммуникации и педагогической поддержке. В качестве основного принципа интеграции предложена адаптация возможностей выбора студента и объёма предоставляемой помощи при сохранении общих учебных целей и критериев оценивания. Приведены методические примеры, связанные с презентацией бизнес-идеи, интерпретацией показателей продаж, принятием решений в парах, совместным созданием текста и его редактированием на основе обратной связи. Выводы носят теоретический характер; практическая эффективность предложенных решений требует эмпирической проверки.

Ключевые слова: личностно-ориентированный подход, интерактивные технологии, цифровое поколение, обучение английскому языку, потребности студентов, дифференцированная поддержка, коммуникативное задание, обратная связь.

INTEGRATING A LEARNER-CENTERED APPROACH AND INTERACTIVE TECHNOLOGIES IN TEACHING ENGLISH TO DIGITAL GENERATION STUDENTS

Shermuhamedova Dilnozaxon Raximdjanovna
Tashkent State University of Economics, PhD, Associate Professor.

Abstract.

The article examines the pedagogical foundations of integrating a learner-centered approach and interactive technologies in teaching English to students of the digital generation. Using the method of theoretical and comparative analysis, six scholarly sources addressing student participation in the learning process, individual needs, digital communication, and pedagogical support were examined. Adapting students' choices and the level of support provided while maintaining common learning objectives and assessment criteria is proposed as the main principle of integration. Methodological examples are presented involving business idea presentations, interpretation of sales figures, pair-based decision-making, collaborative text creation, and revision based on feedback. The conclusions are theoretical in nature; the practical effectiveness of the proposed solutions requires empirical verification.

ISSN 3060-5059 (Online)

Keywords: learner-centered approach, interactive technologies, digital generation, English language teaching, student needs, differentiated support, communicative task, feedback.

Kirish. Raqamli ta'lim muhitida ingliz tilini o'qitish talabaning individual imkoniyatlari, o'quv maqsadlari va kommunikativ ehtiyojlarini hisobga olgan holda ta'lim jarayonini tashkil etish masalasini dolzarblashtiradi. Elektron resurslar va interaktiv muloqot vositalari o'quv materialini turli shakllarda taqdim etish, topshiriqlarni bajarish sur'atini moslashtirish hamda auditoriyadagi faoliyatni mustaqil o'rganish bilan bog'lash imkonini beradi. Ushbu imkoniyatlarning pedagogik qiymati ularni aniq o'quv maqsadlari asosida qo'llashda namoyon bo'ladi. Shu sababli ingliz tili ta'limida shaxsga yo'naltirilgan yondashuv va interaktiv texnologiyalar integratsiyasini talaba faoliyatining mazmuni, individual rivojlanishi hamda o'zlashtirish natijalari bilan bog'liq holda o'rganish zarur.

Mazkur maqolada "raqamli avlod talabalari" tushunchasi raqamli vositalar kundalik hayoti va muloqotida muhim o'rin egallaydigan talabalarni ifodalash uchun qo'llanadi. Biroq ushbu tushuncha barcha talabalarning texnologik tayyorgarligi, axborot bilan ishlash qobiliyati va o'rganish strategiyalari bir xil ekanini anglatmaydi. Talabaning ijtimoiy tarmoqlarda faol bo'lishi uning ingliz tilidagi manbalarni tanqidiy baholashi, o'quv vaqtini rejalashtirishi yoki elektron qayta aloqadan maqsadli foydalanishga tayyorligini bevosita ko'rsatmaydi. Binobarin, o'qitishni tashkil etishda talabalarning umumiy avlod xususiyatlari haqidagi tasavvurlardan ko'ra, ularning aniq ehtiyojlari va mavjud tayyorgarligini aniqlashga ustuvor ahamiyat berilishi lozim.

Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv ingliz tilini o'rganayotgan talabaning til tayyorgarligi, qiziqishlari, kasbiy maqsadlari va duch kelayotgan qiyinchiliklariga muvofiq pedagogik sharoit yaratishni nazarda tutadi. Bunda talaba o'quv maqsadini anglash, topshiriqni bajarish yo'lini tanlash, o'z natijasini baholash va keyingi faoliyatini rejalashtirishda ishtirok etadi. O'qituvchi esa umumiy ta'lim maqsadlarini saqlagan holda topshiriqlarning murakkabligi, yordam hajmi va qayta aloqa shakllarini moslashtiradi. Masalan, bir xil kommunikativ vazifani bajarishda ayrim talabalarga tayanch iboralar va namunalar zarur bo'lsa, boshqalarga mustaqil dalillash yoki qo'shimcha axborotdan foydalanishni talab etadigan topshiriqlar berilishi mumkin. Shu tariqa individual farqlar o'quv faoliyatini loyihalashning muhim omiliga aylanadi.

Interaktiv texnologiyalar ushbu yondashuvni amalga oshirishda talaba, o'qituvchi va o'quv materiali o'rtasidagi mazmunli o'zaro ta'sirni tashkil etish vositasi sifatida qaraladi. Onlayn munozara, hamkorlikda matn yaratish, ovozli topshiriqlar, vaziyatli mashqlar va elektron qayta aloqa ingliz tilidan foydalanishga yo'naltirilgan faoliyat shakllarini tashkil etishga imkon beradi. Interaktivlikning metodik mazmuni talabaning savol berishi, fikrga javob qaytarishi, ma'noni aniqlashtirishi, hamkorining taklifini baholashi va o'z ishini qayta ko'rib chiqishida ifodalanadi. Demak, texnologiyani tanlashda uning talabani qanday fikriy va kommunikativ harakatga jalb etishi asosiy mezon bo'lishi kerak.

Iqtisodiyot yo'nalishida tahsil olayotgan talabalar misolida bunday integratsiyani kasbiy muloqot vazifalari orqali tashkil etish mumkin. Jumladan, tijorat taklifini so'rash, mahsulot shartlarini muhokama qilish, iqtisodiy axborotni sharhlash yoki loyiha taqdimotini tayyorlashga doir topshiriqlar talabaning kelajakdagi faoliyati bilan bog'lanadi. Bunda bir talaba yozma ifodani shakllantirishga, boshqasi og'zaki nutq ravonligini rivojlantirishga, yana biri kasbiy leksikani kontekstda qo'llashga ko'proq ehtiyoj sezishi mumkin. Raqamli muhitda topshiriq uchun umumiy kommunikativ natija belgilanib, unga erishishda foydalaniladigan tayanchlar va mashq qilish imkoniyatlari individual ehtiyojlarga moslashtiriladi.

Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv va interaktiv texnologiyalar integratsiyasi baholash mazmunini ham aniqlashtirishni talab etadi. Talabaning topshiriqni bajarishdagi faolligi bilan birga, kommunikativ maqsadga erishishi, til vositalarini vaziyatga mos tanlashi, qayta aloqadan foydalanishi va o'z ishiga asosli tuzatish kiritishi e'tiborga olinishi zarur. Buning uchun baholash mezonlari oldindan tushuntirilishi, individual rivojlanish esa dastlabki va keyingi ishlarni taqqoslash orqali kuzatilishi mumkin. Shuningdek, texnik vositalardan foydalanish imkoniyati va raqamli ko'nikmalardagi farqlar topshiriqlarni loyihalashda hisobga olinishi lozim.

Tadqiqot muammosi ingliz tilini o'qitishda talabalarning individual ehtiyojlarini interaktiv texnologiyalar imkoniyatlari bilan qanday muvofiqlashtirish masalasida ifodalanadi. Maqolaning maqsadi raqamli avlod talabalariga ingliz tilini o'qitishda shaxsga yo'naltirilgan yondashuv va interaktiv texnologiyalar integratsiyasining pedagogik asoslarini tahlil qilish hamda ehtiyojlarga mos topshiriqlar, differensial pedagogik ko'mak va rivojlantiruvchi baholashni tashkil etish tamoyillarini asoslashdan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Raqamli avlod talabalariga ingliz tilini o'qitishda shaxsga yo'naltirilgan yondashuv va interaktiv texnologiyalar integratsiyasini o'rganish bir nechta ilmiy yo'nalishlarni bog'lashni talab etadi. Bular talabaning o'quv jarayonidagi ishtiroki, raqamli tajribadagi individual farqlar, texnologiya va pedagogikaning o'zaro muvofiqligi hamda muloqot orqali til o'rganish masalalaridir. Mazkur yo'nalishlardagi nazariy va empirik tadqiqotlar texnologiyalarni talaba ehtiyojlariga mos qo'llashning ilmiy asoslarini aniqlash imkonini beradi.

Shaxsga yo'naltirilgan til ta'limining nazariy asoslarini yoritishda D. Nunanning "The Learner-Centred Curriculum: A Study in Second Language Teaching" asari muhim o'rin tutadi. Muallif o'quv dasturini o'qituvchi va talaba hamkorligida shakllanadigan, kelishuvga asoslangan jarayon sifatida talqin etadi. Bunda til kursini rejalashtirish, amalga oshirish va baholash o'zaro bog'liq faoliyat sifatida ko'rib chiqiladi [1]. Nunanning yondashuvi talaba ehtiyojlarini o'quv mazmunini belgilashga ta'sir etuvchi omil sifatida tushunishga asos yaratadi. Ushbu qarashni raqamli muhitga tatbiq etish, bizningcha, umumiy o'quv maqsadi doirasida talabalarga mavzu, topshiriqni bajarish shakli yoki foydalaniladigan tayanchlarni tanlash imkonini berishni nazarda tutadi. Masalan, kasbiy muloqot mavzusida talaba yozma tijorat taklifi

yoki ovozli taqdimot tayyorlash shaklini tanlashi mumkin. Bu misol Nunan konsepsiyasining mazkur maqola doirasidagi metodik talqinidir.

Talabalarni "raqamli avlod" sifatida tavsiflashda S. Bennett, K. Maton va L. Kervinning tanqidiy qarashlari alohida ahamiyatga ega. Ularning "The 'digital natives' debate: A critical review of the evidence" maqolasida yoshlarning texnologik ko'nikmalari va o'rganish xususiyatlariga oid umumlashtirishlarning daliliy asoslari muhokama qilinadi. Mualliflar "raqamli avlod" haqidagi keskin da'volarni yetarli empirik va nazariy asoslar bilan tekshirish zarurligini ta'kidlaydilar [2]. Ushbu pozitsiya maqola mavzusiga muhim aniqlik kiritadi: shaxsga yo'naltirilgan ta'limni talabalarning yoshiga bog'langan taxminlar asosida tashkil etish yetarli emas. Bizning talqinimizda, o'qituvchi talabaning til darajasi, raqamli resurslar bilan ishlash tajribasi va pedagogik ko'makka ehtiyojini alohida aniqlashi lozim.

Texnologiyalarni pedagogik maqsadlarga muvofiq qo'llash masalasi P. Mishra va M. J. Koehlerning "Technological Pedagogical Content Knowledge: A Framework for Teacher Knowledge" maqolasida konseptual jihatdan asoslangan. Mualliflar Shulmanning pedagogik mazmun bilimiga oid qarashlarini kengaytirib, texnologiya, pedagogika va fan mazmuni o'rtasidagi bog'liqlikni tushuntiruvchi modelni taklif etadilar [3]. Ushbu model ingliz tilini o'qitishda interaktiv texnologiyani tanlashni til materiali va uni o'zlashtirish usuli bilan birgalikda ko'rib chiqishga asos beradi. Mazkur tadqiqot nuqtayi nazaridan, hamkorlikda yozish vositasidan foydalanish uning matn yaratish, fikr almashish va tahrirlash vazifalariga mosligi bilan izohlanishi kerak. Model o'qituvchining bilim tarkibini tushuntiradi; muayyan texnologiyaning barcha guruhlarda bir xil natija berishini kafolatlamaydi.

Talabaning mustaqil raqamli faoliyatini tushuntirishda Ch. Lai va M. Guning "Self-regulated out-of-class language learning with technology" tadqiqoti muhim empirik asos hisoblanadi. Gonkong universiteti talabalari faoliyatini o'rgangan mualliflar texnologiyadan auditoriyadan tashqari til o'rganish uchun foydalanishda talabalar o'rtasida hamda til o'rganishning turli jihatlari bo'yicha farqlar mavjudligini ko'rsatganlar [4]. Bu natija raqamli resurslar bilan ishlashni talabaning individual o'quv faoliyati doirasida tahlil qilish zarurligini bildiradi. Mazkur maqola uchun undan kelib chiqadigan metodik xulosa shuki, talabalarga resurs bilan birga undan foydalanish maqsadi, bajarish ketma-ketligi va o'zini tekshirish mezonlarini ham taqdim etish maqsadga muvofiq. Biroq ushbu natijalarni O'zbekiston talabalariga bevosita umumlashtirish mahalliy sharoitda qo'shimcha tekshiruvni talab qiladi.

Interaktiv texnologiyalarning til o'rganishdagi imkoniyatlarini baholashda N. Zieglerning "Synchronous Computer-Mediated Communication and Interaction: A Meta-Analysis" tadqiqoti muhimdir. Muallif 1990–2012-yillarda bajarilgan 14 ta tadqiqot asosida sinxron kompyuter vositasidagi va yuzma-yuz muloqotning ikkinchi til rivojlanishiga ta'sirini qiyoslagan. Natijalar har ikki muhitdagi o'zaro muloqot til rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatishini, biroq ular o'rtasidagi umumiy farq statistik jihatdan ahamiyatli emasligini ko'rsatgan [5]. Bu xulosa interaktiv texnologiyalarning qiymatini muloqotning qanday tashkil etilishi bilan bog'liq holda baholashga undaydi. Mazkur maqolada ushbu natija raqamli topshiriqlarda savol berish, ma'noni aniqlashtirish, javob qaytarish va kelishuvga erishish kabi kommunikativ harakatlarni rejalashtirish zarurligi sifatida talqin etiladi.

Onlayn muloqotni tashkil etuvchi o'qituvchining tayyorgarligi R. Hampel va U. Sticklerning "New skills for new classrooms: Training tutors to teach languages online" maqolasida yoritilgan. Mualliflar sinxron onlayn til o'qitish hamda o'qituvchilarni tayyorlash tajribasiga asoslanib, muvaffaqiyatli onlayn o'qitish uchun zarur ko'nikmalar piramidasini taklif etadilar [6]. Ushbu tadqiqot shaxsga yo'naltirilgan yondashuvni amalga oshirishda o'qituvchining raqamli muhitga mos pedagogik tayyorgarligi muhim ekanini ko'rsatadi. Bizningcha, talabalarga tanlov imkonini yaratish bilan birga, ularga tushunarli ko'rsatmalar berish, hamkorlikni yo'naltirish va individual qiyinchiliklarga mos qayta aloqa taqdim etish ham o'qituvchining vazifalariga kiradi.

Tahlil qilingan manbalar mavzuning turli jihatlarini o'zaro to'ldiradi. Nunan talabaning o'quv dasturidagi ishtirokini nazariy jihatdan asoslaydi; Bennett, Maton va Kervin talabalar haqidagi avlodga oid umumlashtirishlarni tanqidiy baholaydilar. Mishra va Koehler texnologiya, pedagogika va fan mazmunining bog'liqligini tushuntirsa, Lai va Gu mustaqil raqamli faoliyatdagi individual farqlarni ochib beradilar. Ziegler muloqot shakllarining ta'sirini empirik tadqiqotlar asosida qiyoslaydi, Hampel va Stickler esa onlayn o'qituvchining tayyorgarligiga e'tibor qaratadilar.

Shu asosda mazkur maqolaning nazariy pozitsiyasi quyidagicha belgilanadi: shaxsga yo'naltirilgan yondashuv va interaktiv texnologiyalar integratsiyasi talabaning ehtiyojini aniqlash, unga mos kommunikativ vazifa yaratish, zarur pedagogik ko'makni taqdim etish va natijani aniq mezonlar asosida baholashning o'zaro bog'liqligida namoyon bo'ladi. Ushbu adabiyotlar tanlovi integratsiyaning nazariy asoslarini belgilashga xizmat qiladi; uning mahalliy oliy ta'lim sharoitidagi samaradorligi alohida empirik tadqiqot orqali aniqlanishi lozim.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda nazariy-qiyosiy tahlil metodi qo'llaniladi. Ushbu metod orqali raqamli avlod talabalariga ingliz tilini o'qitishda shaxsga yo'naltirilgan yondashuv va interaktiv texnologiyalar integratsiyasiga oid ilmiy qarashlarning o'xshash hamda farqli jihatlari aniqlanadi. Tahlil materiali sifatida adabiyotlar sharhida keltirilgan D. Nunan, S. Bennett, K. Maton, L. Kervin, P. Mishra, M. J. Koehler, Ch. Lai, M. Gu, N. Ziegler, R. Hampel va U. Sticklerning oltita ilmiy manbasi tanlangan [1–6]. Manbalarni tanlashda ularning talaba ehtiyojlari, o'quv mustaqilligi, raqamli muloqot va texnologiyalarning pedagogik integratsiyasi masalalariga bevosita aloqadorligi hisobga olinadi.

Manbalardagi qarashlar talabaning o'quv jarayonidagi ishtiroki, individual ehtiyojlarning hisobga olinishi, interaktiv texnologiyaning vazifasi hamda o'qituvchi tomonidan ko'rsatiladigan pedagogik ko'mak mezonlari asosida qiyoslanadi. Har bir manbada ushbu mezonlarga tegishli fikrlar ajratilib, ularning o'zaro muvofiqligi va qo'llanish chegaralari izohlanadi. Manbada yoritilmagan masalalar muallifga nisbat berilmaydi; tadqiqotchining metodik talqinlari manba xulosalaridan aniq farqlanadi.

Nazariy-qiyosiy tahlil asosida talaba ehtiyojlariga mos kommunikativ topshiriqlarni tanlash, yordam hajmini individuallashtirish va raqamli hamkorlikni tashkil etishga doir tamoyillar shakllantiriladi. Ularni tushuntirish uchun

ISSN 3060-5059 (Online)

keltiriladigan o‘quv vaziyatlari metodik misollar sifatida qo‘llanadi. Tadqiqot empirik ma’lumotlar yig‘ishni nazarda tutmagani sababli xulosalar taklif etilgan integratsiyaning nazariy asoslarini ifodalaydi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tanlangan ilmiy manbalar talabaning o‘quv jarayonidagi ishtiroki, individual ehtiyojlarning hisobga olinishi, interaktiv texnologiyaning vazifasi va pedagogik ko‘mak mezonlari asosida nazariy-qiyosiy tahlil qilindi. Natijada shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv va interaktiv texnologiyalar integratsiyasini talabaning tanlovi, differensial yordam, mazmunli muloqot hamda qayta aloqa o‘rtasidagi bog‘liqlik orqali tashkil etish mumkinligi asoslandi. Quyida keltirilgan vaziyatlar ushbu xulosalarni tushuntirish uchun ishlab chiqilgan metodik misollar bo‘lib, empirik tajriba natijalarini ifodalamaydi.

Birinchi natija — talaba tanlovini umumiy kommunikativ maqsad doirasida tashkil etish zarurligidir. Nunanning o‘quv dasturini o‘qituvchi va talaba hamkorligida shakllantirish haqidagi yondashuvi [1] talabaning topshiriq mazmunini belgilashdagi ishtirokini qo‘llab-quvvatlaydi. Bu qarash asosida tanlov imkoniyati o‘quv natijalarining bir-biriga muvofiqligini saqlagan holda berilishi kerak, degan metodik xulosaga kelindi.

Masalan, iqtisodiyot yo‘nalishidagi talabalarga “Present a business idea to a potential investor” — “Potensial investorga biznes g‘oyani taqdim eting” topshirig‘i beriladi. Talabalar elektron savdo, oilaviy tadbirkorlik yoki xizmat ko‘rsatish mavzularidan birini tanlaydi. Barcha talabalar uchun umumiy vazifa biznes g‘oyani tushuntirish, mijozlar guruhini ko‘rsatish va taklifning ikkita afzalligini asoslashdan iborat bo‘ladi. Og‘zaki nutqni rivojlantirish maqsadi belgilanganligi sababli har bir talaba ikki daqiqalik taqdimot tayyorlaydi, biroq tayyorgarlik jarayonida matnli reja, tayanch savollar yoki tasvirlardan foydalanishni tanlashi mumkin.

Talaba “Our service helps small businesses sell their products online” jumlasi orqali xizmat mazmunini tushuntirishga, keyin “The main advantages are lower advertising costs and easier communication with customers” shaklida afzalliklarni asoslashga yo‘naltiriladi. Ushbu misolda individuallashtirish mavzu va tayyorgarlik vositalarini tanlashda namoyon bo‘ladi; umumiy kommunikativ maqsad hamda baholash mezonlari esa saqlanadi. Demak, shaxsga yo‘naltirilgan yondashuvni amalga oshirishda tanlovning chegarasi o‘quv maqsadi bilan belgilanadi.

Ikkinchi natija — pedagogik yordamni talabaning aniq qiyinchiligiga moslashtirish lozimligidir. Bennett, Maton va Kervinning “raqamli avlod” haqidagi umumlashtirishlarga tanqidiy munosabati [2] talabalarning raqamli va o‘quv tayyorgarligini bir xil deb hisoblashga asos bermaydi. Bu pozitsiya Lai va Guning raqamli vositalardan mustaqil foydalanishdagi individual farqlarga oid natijalari [4] bilan mazmunan uyg‘unlashadi.

Masalan, “Describe changes in a company’s sales” topshirig‘ida barcha talabalarga o‘quv maqsadida tuzilgan bir xil shartli ma’lumot taqdim etiladi: korxona savdosi yanvarda 100, fevralda 120, martda 90 birlikni tashkil etgan. Til ko‘magiga ehtiyoj sezgan talabaga “Sales increased from … to …”, “Sales decreased by … units” kabi tayanch qoliplar beriladi. Mustaqilroq ishlaydigan talabaga esa natijalarni umumlashtirish va qo‘shimcha ma’lumotga ehtiyojni ifodalash vazifasi qo‘yiladi.

Birinchi holatda talaba “Sales increased from 100 units in January to 120 units in February” jumlasini tuzadi. Ikkinchi holatda u “Sales fell to 90 units in March, but the figures alone do not explain the reason for the decline” tarzida ma’lumotning talqin chegarasini ham ko‘rsatishi mumkin. Elektron topshiriqda tayanchlarni alohida ochiladigan yordam sifatida taqdim etish taklif etiladi. Bunda yordamdan foydalanish imkoniyati talabaning ehtiyojiga moslashtiriladi. Metodik jihatdan asosiy farq topshiriq maqsadida emas, balki unga erishish uchun beriladigan ko‘mak hajmida ifodalanadi.

Uchinchi natija — interaktivlikni o‘zaro javob talab qiladigan kommunikativ faoliyat orqali ta’minlash zarurligidir. Zieglerning sinxron kompyuter vositasidagi va yuzma-yuz muloqotni qiyoslagan meta-tahlili [5] asosida muloqot muhitini uning pedagogik tashkil etilishidan ajratib baholash yetarli emasligi haqidagi xulosaga kelindi. Shunga muvofiq, raqamli topshiriqda savol berish, aniqlashtirish va hamkor fikriga munosabat bildirish ehtiyoji yaratilishi lozim.

Masalan, talabalarga onlayn juftlikda “Choose a venue for a student business event” — “Talabalar biznes tadbiri uchun joy tanlang” vazifasi beriladi. Birinchi talabada tadbir budjeti, ishtirokchilar soni va zarur jihozlar haqidagi ma’lumot bo‘ladi. Ikkinchi talabada esa ikkita tadbir joyining narxi, sig‘imi va xizmatlari ko‘rsatiladi. Ma’lumotlar o‘quv vaziyati uchun shartli ravishda tuziladi. Talabalar bir-biridan ma’lumot so‘rab, yakuniy tanlovni asoslaydi:

Student A: “We need a room for 40 participants. Does the price include a projector?”

Student B: “The first venue includes a projector, but it can accommodate only 30 people.”

Student A: “Then we should consider the second venue. Is it within our budget?”

Bu vaziyatda interaktivlik talabalarning turli axborotga egaligi va qaror qabul qilish uchun uni almashish zarurati orqali yuzaga keladi. Shaxsga yo‘naltirilgan ko‘mak sifatida ayrim talabalarga savol qoliplari, boshqalariga esa kelishuvni umumlashtirish uchun qo‘shimcha vazifa berilishi mumkin. Natijada individual yordam va hamkorlikdagi faoliyat bitta topshiriq doirasida birlashtiriladi.

To‘rtinchi natija — texnologiya, til mazmuni va o‘qitish usuli o‘zaro muvofiq tanlanishi kerakligidir. Mishra va Koehlerning texnologik-pedagogik mazmun bilimiga oid modeli [3] mazkur muvofiqlikni tushuntirish uchun nazariy asos beradi. Hampel va Sticklerning onlayn o‘qituvchi ko‘nikmalariga doir yondashuvi [6] esa ushbu bog‘liqlikni amalda tashkil etishda o‘qituvchi tayyorgarligining ahamiyatini ochib beradi.

Masalan, mashg‘ulot maqsadi ingliz tilida dalillangan fikr bildirish bo‘lsa, faqat tayyor javobni belgilashga asoslangan elektron test mazkur maqsadni to‘liq qamrab olmaydi. Shu maqsad uchun umumiy elektron hujjatda “Should small businesses offer free delivery?” savoli bo‘yicha hamkorlikda qisqa matn tayyorlash taklif etiladi. Har bir talaba o‘z pozitsiyasini yozadi, bir sabab keltiradi va hamkorining daliliga izoh bildiradi:

“I support free delivery because it may attract more customers.”

“However, delivery costs could reduce profits. Should there be a minimum order value?”

Birinchi fikrga berilgan savol talabani o‘z pozitsiyasini aniqlashtirishga undaydi. O‘qituvchi jarayonda dalilning

mavzuga mosligi, fikrlar o‘rtasidagi bog‘lanish va til ifodasiga doir izoh beradi. Ushbu misolda elektron hujjatning vazifasi birgalikda yozish va o‘zaro tahrirlashni ta’minlashdan iborat. Demak, texnologiyaning tanlanishi topshiriqdagi faoliyat turi bilan asoslanadi.

Beshinchi natija — individual rivojlanishni qayta aloqa asosida kiritilgan o‘zgarishlar orqali tahlil qilish mumkinligidir. Nunan ta’kidlagan talabaning o‘quv jarayonidagi ishtiroki [1] va Lai hamda Gu o‘rgangan o‘zini boshqarib o‘rganish masalasi [4] asosida talabaning o‘z ishini qayta ko‘rib chiqishi integratsiyaning muhim tarkibiy qismi sifatida talqin qilindi.

Masalan, talaba biznes g‘oya taqdimoti uchun dastlab quyidagi jumlalarni tayyorlagan bo‘lsin: “Our service is good. People need it. It is cheap.” O‘qituvchi “Who are your customers?”, “What problem does the service solve?” va “What do you mean by ‘cheap’?” savollari orqali mazmunni aniqlashtirishga yo‘naltiradi. Talaba matnni quyidagicha qayta tuzishi mumkin: “Our delivery service is designed for local grocery shops. It helps them deliver orders to nearby customers at an affordable price.”

Ikki variantni qiyoslashda mijozlar guruhi aniqlashtirilgani, xizmat vazifasi tushuntirilgani va umumiy baholovchi so‘zlar o‘rniga mazmunli ifodalar tanlangani ko‘rinadi. Bu o‘zgarish metodik vaziyat doirasida ko‘rsatilgan bo‘lib, haqiqiy talaba natijasi sifatida talqin etilmaydi. Baholashda talabaning dastlabki ishiga nisbatan qanday asosli tuzatish kiritgani va bu tuzatish kommunikativ maqsadga qanday xizmat qilgani hisobga olinishi taklif etiladi.

1-jadval. Shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv va interaktiv texnologiyalar integratsiyasining metodik ifodasi

Nazariy jihat	Metodik misol	Individuallashtirish shakli	Baholanadigan belgi
Talabaning tanlovi	Biznes g‘oyani og‘zaki taqdim etish	Mavzu va tayyorgarlik tayanchlarini tanlash	G‘oyaning tushunarliligi va afzalliklarning asoslanishi
Differensial ko‘mak	Savdo ko‘rsatkichlarini sharhlash	Til qoliplari yoki qo‘shimcha tahliliy savollar	Raqamlarni aniq ifodalash va talqin chegarasini anglash
Mazmunli muloqot	Tadbir joyini juftlikda tanlash	Ehtiyojga mos savol va javob tayanchlari	Axborot so‘rash, aniqlashtirish va qarorni asoslash
Texnologik-pedagogik muvofiqlik	Elektron hujjatda munozarali matn yozish	Individual izoh va yordam	Dalil keltirish va hamkor fikriga javob berish
Refleksiv ishtirok	Taqdimot matnini qayta ishlash	Shaxsiy qiyinchilikka mos qayta aloqa	Tuzatishlarning mazmuni va maqsadga muvofiqligi

Nazariy-qiyosiy tahlil natijasida maqsad va baholash mezonlarining umumiyligi sharoitida tanlov hamda pedagogik ko‘makning moslashuvchanligini ta’minlash integratsiyaning asosiy tamoyili sifatida taklif etildi. Bunda interaktiv texnologiya talabaning fikr bildirish, hamkor bilan kelishish, qayta aloqa olish va o‘z ishini takomillashtirish faoliyatiga xizmat qiladi. Keltirilgan misollar ushbu tamoyilning metodik jihatdan qanday ifodalanishini ko‘rsatadi. Uning motivatsiya, ishtirok va til ko‘nikmalariga ta’sirini aniqlash esa alohida empirik tekshiruvni talab etadi.

XULOSA. Nazariy-qiyosiy tahlil asosida raqamli avlod talabalariga ingliz tilini o‘qitishda shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv va interaktiv texnologiyalar integratsiyasi talabaning ehtiyojlari, kommunikativ faoliyati va pedagogik ko‘mak o‘rtasidagi muvofiqlik orqali asoslandi. Talabalarning raqamli vositalardan foydalanish tajribasi turlicha bo‘lishi sababli o‘qitishni tashkil etishda ularning til tayyorgarligi, kasbiy maqsadlari, mustaqil ishlash ko‘nikmalari va individual qiyinchiliklarini hisobga olish zarur.Tadqiqotning asosiy nazariy natijasi umumiy o‘quv maqsadlari va baholash mezonlarini saqlagan holda talabaning tanlovi hamda unga beriladigan yordam hajmini moslashtirish tamoyilining taklif etilganligidir. Biznes g‘oyani taqdim etish, iqtisodiy ko‘rsatkichlarni sharhlash, juftlikda qaror qabul qilish va hamkorlikda matn yaratishga doir misollar ushbu tamoyilning metodik ifodasini ko‘rsatdi. Bunda interaktivlik savol berish, ma’noni aniqlashtirish, dalil keltirish va hamkor fikriga javob qaytarish kabi kommunikativ harakatlar orqali ta’minlanadi.O‘qituvchining vazifasi talaba ehtiyojiga mos topshiriqlarni loyihalash, zarur tayanchlarni taqdim etish, raqamli hamkorlikni yo‘naltirish va individual qayta aloqa berishni qamrab oladi. Baholashda kommunikativ maqsadga erishish, til vositalaridan vaziyatga mos foydalanish hamda qayta aloqa asosida kiritilgan tuzatishlarning mazmuniga e’tibor qaratish maqsadga muvofiq.Taklif etilgan metodik yechimlar nazariy tahlilga asoslangan. Ularning talabalarning o‘quv motivatsiyasi, mustaqilligi va ingliz tilidagi kommunikativ ko‘nikmalariga ta’sirini aniqlash keyingi empirik tadqiqotlarning vazifasi hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Nunan D. The Learner-Centred Curriculum: A Study in Second Language Teaching. – Cambridge: Cambridge University Press, 1988. – URL: https://shop.cambridge.org/english/product/2700037224.

2. Bennett S., Maton K., Kervin L. The ‘Digital Natives’ Debate: A Critical Review of the Evidence // British Journal of Educational Technology. – 2008. – Vol. 39, № 5. – P. 775–786. – DOI: https://doi.org/10.1111/j.1467-8535.2007.00793.x.

3. Mishra P., Koehler M. J. Technological Pedagogical Content Knowledge: A Framework for Teacher Knowledge // Teachers College Record. – 2006. – Vol. 108, № 6. – P. 1017–1054. – DOI: https://doi.org/10.1111/j.1467-9620.2006.00684.x.

4. Lai C., Gu M. Self-Regulated Out-of-Class Language Learning with Technology // Computer Assisted Language Learning. – 2011. – Vol. 24, № 4. – P. 317–335. – DOI: https://doi.org/10.1080/09588221.2011.568417.

5. Ziegler N. Synchronous Computer-Mediated Communication and Interaction: A Meta-Analysis // Studies in Second Language Acquisition. – 2016. – Vol. 38, № 3. – P. 553–586. – DOI: https://doi.org/10.1017/S027226311500025X.

6. Hampel R., Stickler U. New Skills for New Classrooms: Training Tutors to Teach Languages Online // Computer Assisted Language Learning. – 2005. – Vol. 18, № 4. – P. 311–326. – DOI: https://doi.org/10.1080/09588220500335455.